

ประวัติความเป็นมาของอำเภอเกษตรวิสัย

ตามประวัติเก่าแก่นั้น อำเภอเกษตรวิสัยในสมัยก่อนอยู่ในอำนาจการปกครองของเมืองทุ่ง (สุวรรณภูมิ) จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๑๕ พระองค์ได้มีตราพระราชสีห์โปรดเกล้าฯวางระเบียบไว้ว่า “ท้าวเพี้ยกรมการตัวเล็กเมืองใด ไม่สมควรใจจะอยู่เมืองเดิม ให้ไปขอสมัครขึ้นอยู่กับเมืองอื่นก็ได้ตามใจไพร่สมัคร”

ขณะนั้นอุปฮาด (เหง้า) มีเรื่องบาดหมางใจกับพระยารัตนวงศา (คำอ้าย) เจ้าเมืองสุวรรณภูมิ เมื่อครั้งแย่งกันเป็นเจ้าเมือง เมื่อมีพระบรมราชโองการดังกล่าวแล้ว ท้าวเพี้ยกรมการตัวเล็กข้างพระยารัตนวงศา (คำผาย) กลับสมัครใจขึ้นกับอุปฮาด (เหง้า) และท้าวเพี้ยกรมการตัวเล็กข้างอุปฮาด (เหง้า) ก็สมัครใจขึ้นกับพระยารัตนวงศา (คำผาย) จึงทำให้ทั้งสองฝ่ายบาดหมางใจกันมากขึ้น เพราะต่างฝ่ายต่างก็ไม่ยอมซึ่งกันและกัน เมื่อมีราชการจากกรุงเทพฯ ก็ไม่ได้ปรึกษาหารือกัน ดังนั้น อุปฮาด (เหง้า) จึงลงมากกราบทูลละอองธุลีพระบาท ขอพระราชทานตั้งเมืองใหม่ที่บ้านดอนเสาธง (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอนมไพร) และมีตนเป็นเจ้าเมือง พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งบ้านดอนเสาธงเป็น “เมืองเกษตรวิสัย” พร้อมแต่งตั้งอุปฮาด (เหง้า) เป็น “พระศรีเกษตรราธิไชย” เป็นเจ้าเมือง พร้อมกับแต่งตั้งเจ้าสังข์ บุตรท้าวสุริโย เป็นอัครฮาด ท้าวพรหม บุตรท้าวคำผาย เป็นอัครวงศ์ ท้าวสา บุตรท้าวสุริโย เป็นอัครบุตร ครั้นพอตั้งเมือง พระศรีเกษตรราธิไชย กลับไปตั้งเมืองที่บ้านกู่กระโดน แขวงเมืองสุวรรณภูมิแทน หาได้ตั้งที่บ้านดอนเสาธงตามที่ร้องขอไปไม่ ฝ่ายท้าวเพี้ยกรมการตัวเล็กเมืองสุวรรณภูมิ พร้อมสมัครพรรคพวกประมาณ ๔,๘๐๐ คน ก็ได้พากันมาขึ้นกับเมืองเกษตรวิสัย

พระศรีเกษตรราธิไชย (เหง้า) อยู่ในราชการได้ ๒ ปี ก็ถึงแก่กรรมในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ (จุลศักราช ๑๒๓๖) จึงโปรดเกล้าฯ ให้อัครฮาด (สังข์) เมืองเกษตรวิสัย พร้อมด้วยกรมการรักษาราชการเมืองเกษตรวิสัยต่อไป

ครั้นต่อมา พระยารัตนวงศา (คำสิงห์) เจ้าเมืองสุวรรณภูมิ ได้ร้องเรียนว่าเมืองเกษตรวิสัย ไม่ได้ตั้งอยู่ที่บ้านดอนเสาธงตามที่ขอพระราชทาน สมุหนายกจึงบัญชาว่า เมืองเกษตรวิสัย ไปตั้งที่กู่กระโดน เลยมา ๙ – ๑๐ ปี แล้ว เมื่อแรกตั้งพระยารัตนวงศา (คำผาย) ไม่ได้ห้ามปราม ถ้าจะย้ายเมืองไปตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ก็จะไม่เกิดความเดือดร้อน ท่านสมุหนายกได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงทราบแล้ว ดังนั้น จึงโปรดเกล้าฯ ให้อัครฮาด (สังข์) เป็น “พระศรีเกษตรราธิไชย” เจ้าเมือง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑ (จุลศักราช ๑๒๔๐) ให้บ้านกู่กระโดนเป็น “เมืองเกษตรวิสัย” แต่นั้นมา ต่อมาพระยาศรีเกษตรราธิไชย (สังข์) ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕ (จุลศักราช ๑๒๔๔) จึงโปรดเกล้าฯ ให้ท้าวสีลา บุตรพระยาศรีเกษตรราธิไชย (สังข์) เป็น “พระยาเกษตรราธิไชย” เจ้าเมืองเกษตรวิสัย เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๔ (ร.ศ. ๑๐๐)

เมืองเกษตรวิสัย ขึ้นต่อเมืองสุวรรณภูมิเรื่อยมา จนกระทั่งมีการจัดการปกครองเป็นบริเวณ เมืองสุวรรณภูมิ จึงขึ้นกับบริเวณร้อยเอ็ด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๐ เมืองเกษตรวิสัย จึงถูกลดฐานะลงเป็นอำเภอ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ เมืองสุวรรณภูมิ ได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ ขึ้นตรงต่อจังหวัดร้อยเอ็ด เมืองเกษตรวิสัย ซึ่งชาวบ้านนิยมเรียกสั้น ๆ ว่า “เมืองเกษ” จึงแยกการปกครองออกมา และยกฐานะเป็นอำเภอ เรียกว่า “อำเภอหนองแวง” ครั้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ (พ.ศ. ๒๔๖๙) ทางราชการเห็นว่าชื่ออำเภอไม่พ้องกับตำบลที่ตั้ง จึงได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอหนองแวง” เป็น “อำเภอเกษตรวิสัย” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา...